

Розірвання договору за згодою сторін та в односторонньому порядку: відмінності, порядок та як бути з Казначейством

Замовники аналізують свої договори, бюджетні зобов'язання, взяті на облік у Казначействі, приводять у відповідність до показників згідно з реальним виконанням договорів. Досить часто, щоб зняти бюджетні зобов'язання за договором, який взагалі не виконується, його потрібно розірвати. Що потрібно знати замовнику про розірвання договору та як це правильно зробити, розглянемо в цій статті.

Перш за все варто нагадати, що Мінекономіки висловлювало свою позицію щодо виконання, зміни та розірвання договору про закупівлю у своєму [листі від 24.11.2020 № 3304-04/69987-06 «Щодо укладення, виконання, зміни та розірвання договору про закупівлю»](#).

Договір є обов'язковим для виконання сторонами (частина 1 статті 629 Цивільного кодексу України (далі — ЦКУ)).

Строком договору є час, протягом якого сторони можуть здійснити свої права і виконати свої обов'язки відповідно до договору (частина 1 статті 631 ЦКУ).

Відповідно до статті 651 ЦКУ зміна або розірвання договору допускається **лише за згодою сторін, якщо інше не встановлено договором** або законом. На цьому ми акцентували в статті [«Підстава та процедура розірвання договорів про закупівлю в односторонньому порядку»](#).

Статтю 526 ЦКУ встановлено, що зобов'язання має виконуватися належним чином, зокрема відповідно до умов договору.

Водночас частина 1 статті 525 ЦКУ визначає, що одностороння відмова від зобов'язання або одностороння зміна його умов не **допускається, якщо інше не встановлено договором** або законом.

Статтю 188 Господарського кодексу України (далі — ГКУ) визначено такий порядок зміни та розірвання господарських договорів:

Зміна та розірвання господарських договорів в односторонньому порядку не допускаються, якщо інше не передбачено законом або договором.

Сторона договору, яка вважає за необхідне змінити або розірвати договір, повинна надіслати пропозиції про це другій стороні за договором.

Сторона договору, яка одержала пропозицію про зміну чи розірвання договору, у 20-

При повному або частковому копіюванні чи цитуванні будь-якої інформації з порталу "Радник у сфері публічних закупівель" ви зобов'язані вказувати джерело інформації (ст. 176 ККУ). Джерело:

<https://radnuk.com.ua/voienyj-stan/rozirvannia-dohovoru-za-zhodoiu-storin-ta-v-odnostoronnomu-poriadku-poriadok-vidminnosti-ta-iak-buty-z-kaznachejstvom/>

Контактні дані: +38 (044) 451-85-71 | radnukdz@gmail.com

денний строк після одержання пропозиції повідомляє другу сторону про результати її розгляду.

У разі, якщо сторони не досягли згоди щодо зміни (розірвання) договору або у разі неодержання відповіді у встановлений строк з урахуванням часу поштового обігу заінтересована сторона має право передати спір на вирішення суду.

Якщо судовим рішенням договір змінено або розірвано, договір вважається зміненим або розірваним з дня набрання чинності даним рішенням, якщо іншого строку набрання чинності не встановлено за рішенням суду.

Поряд з цим, відповідно до частини 1 статті 653 ЦКУ, **у разі зміни договору зобов'язання сторін змінюються відповідно до змінених умов щодо предмета, місця, строків виконання тощо.**

Відповідно до частини 3 статті 653 ЦКУ у разі зміни або розірвання договору зобов'язання змінюється або припиняється з моменту досягнення домовленості про зміну або розірвання договору, якщо інше не встановлено договором чи не обумовлено характером його зміни. Якщо договір змінюється або розривається у судовому порядку, зобов'язання змінюється або припиняється з моменту набрання рішенням суду про зміну або розірвання договору законної сили.

Статтею 654 ЦКУ встановлено, що **зміна або розірвання договору вчиняється в такій самій формі, що й договір**, що змінюється або розривається, якщо інше не встановлено договором або законом чи не впливає зі звичаїв ділового обороту.

Розірвання договору в односторонньому порядку

Поговоримо про причини розірвання договору про закупівлю. Якщо в договорі передбачено механізм його розірвання в односторонньому порядку, то сторона-ініціатор має діяти відповідно до встановленого механізму.

Важливо! Відповідно до частини 3 статті 651 ЦКУ розірвання договору в односторонньому порядку можливе лише за умови, якщо відповідне право встановлене цим договором або законом.

Якщо ж одностороння відмова договором не була передбачена і якась зі сторін не погоджується на його розірвання, відповідно до статті 188 ГКУ питання розірвання договору має вирішуватись у судовому порядку.

Що стосується повідомлення про розірвання договору в односторонньому порядку, то якщо інше не передбачено договором, про намір розірвати договір повідомляють письмово. **Найпоширенішим способом вручення такого письмового повідомлення є відправлення рекомендованим листом з описом вкладення і повідомленням про вручення.**

Щодо способів повідомлення про одностороннє розірвання договору, які можуть бути передбачені в договорі, наведемо декілька прикладів таких можливих умов.

Приклад 1

«...»

Кожна зі сторін має право достроково розірвати цей договір в односторонньому порядку, письмово попередивши про це іншу сторону не пізніше ніж за 20 календарних днів до бажаної дати розірвання. Під письмовим попередженням мається на увазі відправлення рекомендованого листа будь-якою Стороною Договору на адресу, що вказана в реквізитах цього Договору. У такому листі-повідомленні про розірвання договору обов'язково зазначається дата, з якої Договір вважається розірваним.

...»

Приклад 2

«...»

Кожна зі сторін має право достроково розірвати цей договір в односторонньому порядку шляхом направлення електронного листа-повідомлення про розірвання договору з електронної адреси, зазначеної в Договорі, на електронну адресу іншої сторони, зазначену в Договорі, не менш ніж за 20 календарних днів до дати розірвання Договору. У такому електронному листі обов'язково зазначається дата, з якої Договір вважається розірваним. Датою отримання такого електронного листа є наступний робочий день після дня відправки електронного листа.

...»

Лист про розірвання договору

Якщо вам потрібно повідомлення про розірвання договору або лист-повідомлення про розірвання договору, можете скористатися [прикладом повідомлення про розірвання договору](#).

Розірвання договору за згодою сторін

Якщо укладеним договором не встановлено інше, то зазвичай сторона, яка ініціює розірвання договору, **направляє повідомлення про розірвання договору** іншій стороні з пропозицією змінити та розірвати договір. В іншій сторони є 20 днів для розгляду такої пропозиції, ухвалення рішення за результатами її розгляду та направлення сторони-ініціатору відповіді.

У разі досягнення згоди сторони підписують відповідну додаткову угоду та скріплюють її При повному або частковому копіюванні чи цитуванні будь-якої інформації з порталу "Радник у сфері публічних закупівель" ви зобов'язані вказувати джерело інформації (ст. 176 ККУ). Джерело:

<https://radnuk.com.ua/voienyj-stan/rozirvannia-dohovoru-za-zhodoiu-storin-ta-v-odnostoronnomu-poriadku-poriadok-vidminnosti-ta-iak-buty-z-kaznachejstvom/>

Контактні дані: +38 (044) 451-85-71 | radnukdz@gmail.com

печатками (у разі наявності).

Нагадаємо, що у своєму листі **від 24.11.2020 № 3304-04/69987-06** Мінекономіки звертало увагу замовників на застосування штрафних санкцій при розірванні договорів. Так, Мінекономіки наголошувало, що розділом V ГКУ встановлена відповідальність за правопорушення у сфері господарювання.

Так, відповідно до частини 1 статті 216 ГКУ учасники господарських відносин несуть господарсько-правову відповідальність за правопорушення у сфері господарювання шляхом застосування до правопорушників господарських санкцій на підставах і в порядку, передбачених ГКУ, іншими законами та договором.

Відповідно до частин 1 та 2 статті 217 ГКУ господарськими санкціями визнаються заходи впливу на правопорушника у сфері господарювання, у результаті застосування яких для нього настають несприятливі економічні та / або правові наслідки. У сфері господарювання застосовуються такі види господарських санкцій: відшкодування збитків; штрафні санкції; оперативно-господарські санкції.

Доцільно прочитати статтю до теми «**Штраф чи пеня: як правильно встановити штрафні санкції в договорі про закупівлю?**».

Важливо! У разі встановлення в договорі умов та порядку застосування господарських санкцій за невиконання або неналежне виконання зобов'язань замовнику варто на це зважати, оскільки у разі здійснення перевірки контролюючі органи при виявленні в договорі механізму стягнення штрафних санкцій і незастосування його при розірванні договору вбачають в цьому порушення, внаслідок якого бюджет недоотримав кошти.

Тож інколи замовникам краще зменшити обсяги закупівлі, уклавши відповідну додаткову угоду, ніж починати процедуру розірвання договору (**приклад додаткової угоди за підпунктом 1 пункту 19 Особливостей**).

Причини розірвання договору

Причини розірвання договору про закупівлю в замовників виникають різні. При цьому в ЦКУ визначено підстави виникнення цивільних прав та обов'язків (стаття 11 ЦКУ), а також наведено причини (підстави) припинення зобов'язання (стаття 598 ЦКУ).

Стаття 651 ЦКУ визначає такі підстави для розірвання договору:

договір (згода сторін);

рішення суду;

одностороння відмова від договору в повному обсязі;

інші підстави, встановлені договором або законом.

Частиною 1 статті 615 ЦКУ визначено, що в разі порушення зобов'язання однією стороною друга сторона має право частково або в повному обсязі відмовитися від зобов'язання, якщо це встановлено договором або законом.

ЦКУ визначає загальні підстави для розірвання договору, а також містить норми, які конкретизують такі підстави для окремих типів договорів. Так, згідно з ЦКУ за окремими видами договорів передбачено право сторін відмовитися від договору, зокрема у статтях 689, 690, 696, 844, 848, 849, 858, 867, 935 тощо. У таких випадках, керуючись нормами ЦКУ, сторона має повідомити іншу сторону про намір відмовитися від договору, тобто розірвати його, відповідно до чинного законодавства.

Порядок розірвання договору в електронній системі закупівель

При розірванні договору в електронній системі закупівель формується той самий звіт про виконання договору про закупівлю, який замовники оприлюднюють після виконання договорів. Різниця лише в тому, що в цьому звіті в пункті «Причини розірвання договору, якщо таке мало місце» наявна або відсутня інформація.

Порядок розірвання договору в електронній системі закупівель залежить не тільки від способу розірвання такого договору, а й від суми фактичного його виконання на момент розірвання.

У цій таблиці містяться рекомендації для договору про закупівлю у розумінні Закону з урахуванням Особливостей

	Виконання розірваного договору про закупівлю «0,00 грн»	Розірваний договір про закупівлю частково виконаний
Оприлюднення додаткової угоди про зменшення обсягів як внесення змін до договору про закупівлю	Не потрібно, оскільки електронна система не дає поставити суму договору «0,00 грн» при внесенні змін до договору про закупівлю з підстави «зменшення обсягів закупівлі»	Рекомендуємо оприлюднити таку додаткову угоду, оскільки потім має сформуватися звіт про виконання договору про закупівлю із сумою фактичного виконання і лише на цьому етапі при внесенні змін до договору про закупівлю з підстави «зменшення обсягів закупівлі» електронна система дає можливість відредагувати суму договору про закупівлю, яка потім автоматично буде перенесена у звіт про виконання договору про закупівлю. Редагувати в ЕСЗ суму договору можливо лише до накладення кваліфікованого електронного підпису замовника на оприлюднені зміни до договору. Звичайно, при односторонньому розірванні договору про закупівлю такої додаткової угоди може не бути, і тоді оприлюднення не буде. Замовник може прийняти рішення оприлюднити лист-повідомлення про розірвання договору про закупівлю.

При повному або частковому копіюванні чи цитуванні будь-якої інформації з порталу "Радник у сфері публічних закупівель" ви зобов'язані вказувати джерело інформації (ст. 176 ККУ). Джерело:

<https://radnuk.com.ua/voienyj-stan/rozirvannia-dohovoru-za-zhodoiu-storin-ta-v-odnostoronnomu-poriadku-poriadok-vidminnosti-ta-iaak-buty-z-kaznachejstvom/>

Контактні дані: +38 (044) 451-85-71 | radnukdz@gmail.com

<p>Етап «розірвання договору про закупівлю»</p>	<p>Залежно від функціоналу авторизованого електронного майданчика в кабінеті замовника в розділі щодо роботи з договором про закупівлю або в розділі щодо виконання договору про закупівлю потрібно знайти кнопку «розірвати договір» або поставити відмітку «договір розірвано» і зазначити причини розірвання</p>	<p>Залежно від функціоналу авторизованого електронного майданчика в кабінеті замовника в розділі щодо роботи з договором про закупівлю або в розділі щодо виконання договору про закупівлю потрібно знайти кнопку «розірвати договір про закупівлю» або поставити відмітку «договір про закупівлю розірвано» і зазначити причини розірвання</p>
<p>Оприлюднення додаткової угоди про розірвання договору про закупівлю на етапі «розірвання договору про закупівлю»</p>	<p>У разі наявності додаткової угоди про розірвання договору про закупівлю є можливість її завантажити в електронну систему закупівель на етапі «розірвання договору про закупівлю»</p>	<p>Якщо договір про закупівлю частково виконаний і сторонами укладено додаткову угоду на розірвання, то є можливість її завантажити в електронну систему закупівель на етапі «розірвання договору про закупівлю». Якщо додаткову угоду про розірвання було оприлюднено як внесення змін до договору перед його розірванням в системі, на цьому етапі повторно оприлюднювати додаткову угоду не обов'язково.</p>
<p>Сума договору про закупівлю та сума виконання договору про закупівлю</p>	<p>Сума договору про закупівлю системою поставиться автоматично (така, яка була зазначена при оприлюдненні договору). Сума фактичної оплати за договором про закупівлю зазначається замовником «0,00 грн»</p>	<p>Сума договору про закупівлю системою поставиться автоматично (така, яка була зазначена замовником при оприлюдненні останніх змін до договору). Сума оплати за договором про закупівлю зазначається замовником самостійно відповідно до фактичної оплати</p>

Взаємодія з Казначейством при розірванні договору

Якщо замовник є клієнтом Казначейства і за договором, який планують розірвати, наявні зареєстровані в органах Казначейства бюджетні зобов'язання, то такий договір потрібно розривати шляхом укладення додаткової угоди, яка буде підставою для зняття з обліку таких зобов'язань. При цьому в додатковій угоді про розірвання частково виконаного договору, окрім положень про розірвання договору, обов'язково має бути зазначена сума зменшення договору, кінцева сума договору:

Приклад додаткової угоди про розірвання договору зі зменшенням суми договору;

Приклад додаткової угоди про розірвання договору без виконання зобов'язань.

Відповідно до пункту 2.9 Порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 02.03.2012 № 309 (далі — Порядок № 309), таку додаткову угоду про розірвання

При певному або частковому розірванні чи цитуванні будь-якої інформації в журналі Радник у сфері публічних закупівель вказувати джерело інформації (ст. 176 ККУ). Джерело:

<https://radnuk.com.ua/voienyj-stan/rozirvannia-dohovoru-za-zhodoiu-storin-ta-v-odnostoronnomu-poriadku-poriadok-vidminnosti-ta-ia-k-but-y-z-kaznachejstvom/>

Контактні дані: +38 (044) 451-85-71 | radnukdz@gmail.com

договору слід подати разом із договором до органу Казначейства протягом семи робочих днів з моменту її підписання.

Разом із додатковою угодою Казначейству подається Реєстр бюджетних зобов'язань розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів (далі — Реєстр). У Реєстрі у колонці «сума, грн» проставляється сума зменшення договору зі знаком «-», а в останній колонці — номер додаткової угоди та дата її укладення.

Нагадаємо, що при розірванні договору про закупівлю в розумінні Закону «Про публічні закупівлі» (далі — Закон) Казначейство на виконання своїх повноважень, відповідно до статті 7 Закону, **обов'язково перевіряє наявність такої додаткової угоди в електронній системі закупівель.**

Водночас при розірванні договору в односторонньому порядку в замовників виникає питання, як зняти зобов'язання за договорами, розірваними в односторонньому порядку.

Як зняти зобов'язання за договорами, розірваними в односторонньому порядку

Перш за все радимо підготувати відповідний лист до органу Казначейства з обґрунтуванням підстав та умов розірвання договору. Також готується Реєстр про зняття бюджетних зобов'язань, в останній колонці якого зазначаються номер та дата такого листа.

У листі до ДКСУ наводиться інформація про договір, підстави його розірвання, копії документів, відповідно до яких було розірвано договір, а також звіт про виконання договору про закупівлю, у якому в пункті «Причини розірвання договору, якщо таке мало місце» наявна відповідна інформація.

На допомогу — приклад звернення до ГУ ДКСУ щодо зменшення бюджетних зобов'язань.

Зауважимо, що пункт 2.9 Порядку № 309 не містить вичерпного переліку документів, які в разі зміни умов бюджетних зобов'язань повинен надати Казначейству розпорядник / одержувач бюджетних коштів, а отже замовник може надати будь-які документи, які свідчать про відповідні зміни.

Жодним нормативним актом не визначено повноваження Казначейства надавати оцінку діям сторін щодо укладення, зміни або припинення господарсько-договірних правовідносин розпорядників / одержувачів бюджетних коштів.

Саме така позиція була викладена в рішенні Донецького окружного адміністративного суду № 85569208 від 05.11.2019 у справі № 200/11211/19-а. Враховуючи вищевикладене, органи Казначейства не мають підстав відмовляти розпорядникам / одержувачам бюджетних коштів у знятті з обліку бюджетних зобов'язань за умов надання листа з обґрунтуванням таких підстав.

Загальні висновки та поради

Радник у сфері публічних закупівель
Все для закупівель на одному порталі

Для розірвання договору стороні, яка його ініціює, необхідно проаналізувати умови договору в частині його розірвання. Якщо договором не встановлено інших умов розірвання, тоді сторони мають діяти відповідно до ЦКУ та ГКУ.

Що стосується повідомлення про розірвання договору в односторонньому порядку, то якщо інше не передбачено договором, про намір розірвати договір повідомляють письмово. Найпоширенішим способом вручення такого письмового повідомлення є відправлення рекомендованим листом з описом вкладення і повідомленням про вручення.

Щоб зняти зобов'язання за договорами, розірваними в односторонньому порядку, радимо підготувати відповідний лист до органу Казначейства з обґрунтуванням підстав та умов розірвання договору, а також підготувати Реєстр про зняття бюджетних зобов'язань, в останній колонці якого зазначити номер та дату такого листа. Органи Казначейства не мають підстав відмовляти розпорядникам / одержувачам бюджетних коштів у знятті з обліку бюджетних зобов'язань за умов надання листа з обґрунтуванням таких підстав.

Додатково поради та рекомендації щодо розірвання договору ви можете знайти на порталі [RADNUK.COM.UA](https://radnuk.com.ua) у статтях:

[«П'ять питань до адвоката щодо розірвання договору про закупівлю: відеороз'яснення»;](#)

[«Розірвання договору про закупівлю з вини учасника: дії замовника»;](#)

[«Що варто передбачити в проєкті договору про закупівлю щодо його розірвання. Бонус-зразок додаткової угоди»;](#)

[«Перелік корисних посилань щодо розірвання договору або договору про закупівлю в розумінні Закону про закупівлі»;](#)

[«На портал додано зразки додаткових угод про розірвання договору у зв'язку з форс-мажорними обставинами».](#)